

УДК 338.431.4

Т. Ю. Прутська,
аспірант, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

T. Prutska,
Vinnitsa National Agrarian University, Vinnitsa

THE ROLE OF THE STATE IN THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN THE AGRICULTURAL SECTOR

У статті проаналізовано проблеми реформування аграрної сфери економіки країни. Досліджено стан підприємництва в аграрному секторі України та роль держави в розвитку підприємницької діяльності на селі. Запропоновано напрями державної підтримки подальшого розвитку підприємництва в аграрному секторі.

The problems of reforming the agrarian sector of the economy are analysed in the article. Investigated the state of entrepreneurship in the agricultural sector of Ukraine and the role of government in business development in rural areas. Proposed the directions of government support further business development in the agricultural sector.

Ключові слова: аграрний сектор, державна підтримка, державне регулювання, агробізнес, агрострахування.

Key words: agriculture, state government support, government regulation, agribusiness, agricultural insurance.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Трансформаційні перетворення та інституційні зміни, що відбуваються в соціально-економічному житті країни, є передумовою і одночасно результатом розвитку ринкових відносин. Однією з основних сфер, з якою пов'язують активізацію вітчизняної економіки, є аграрний сектор. Отже, важливою складовою становлення ефективної економіки на тлі інституційних зрушень є створення мотивованого поля для розвитку підприємницької діяльності в сільському господарстві. Агропромисловий комплекс є одним з основних секторів економіки і може слугувати своєрідним дзеркалом соціально-економічного розвитку країни. Враховуючи той факт, що близько 17% ВВП України формується в аграрному секторі і сільське господарство є одним з основних бюджетотворюючих та експортоорієнтованих секторів економіки [5], становлення ефективної інфраструктури агробізнесу та подальший розвитку підприємницького потенціалу набуває особливого значення.

Формування відносин між підприємництвом та державою, в тому числі в сільському господарстві, це складний процес, що потребує вирішення ряду задач. Але саме програма розвитку цивілізованого підприємництва — це запорука розвитку економіки в цілому. І за таких умов державна підтримка сільського господарства є об'єктивною необхідністю в процесі розбудови ринкової економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Питанню ролі держави у розвитку та становленні підприємництва в сільському господарстві приділило свою увагу багато вчених-економістів, серед яких можна виділити О.М. Бородіна, А. Гайдуцького, А.Д. Діброва, М. Я. Дем'яненка, А. Мазура, О. Мороза, А. Кириленка, Ю. Коваленка, П.Т. Саблука, О. Шпичака, В. Юрчишина та ін. Але не зважаючи на численні роботи науковців, трансформаційні перетворення та еволюція ринкових відносин вимагають нових ідей щодо вирішення проблеми відносин держави та підприємництва, необхід-

Таблиця 1. Характеристика категорій "державної підтримки" та "державного регулювання" аграрного сектора

Автори	Державне регулювання аграрної сфери [9]	Автори	Державна підтримка аграрної сфери [8]
Павлов Г. С.	Під державним регулюванням аграрного сектора слід розуміти систему важелів впливу держави на розвиток аграрного сектора та ефективність діяльності його інституціональних одиниць	Олійник О.В.	Державна підтримка аграрного сектора відображається у підтримці продовольчої потреби держави, нарощуванні обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, стимулюванні розвитку соціальної сфери
Парамонов П.Ф.	Державне регулювання – це вплив держави на виробництво, зберігання, переробку та ринок сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства, а також на виробничо-технічне та матеріально-технічне забезпечення з метою підтримання економічної рівноваги	Саблук П.Т.	Державна підтримка – це цілеспрямоване формування раціональної структури сільськогосподарського виробництва, міжгалузевих зв'язків, оптимальних розмірів господарських одиниць, соціальної інфраструктури села та аграрного ринку
Гайдук В.І.	Вважає, що у ринковій системі господарювання державне регулювання спрямоване на подолання періодичних аграрних криз, а також надання державної допомоги в умовах гострої конкурентної боротьби з потужним капіталом агробізнесу	Малік М.Й.	Вважає, що державна підтримка повинна бути спрямована на зміцнення позицій вітчизняного аграрного товаровиробника на внутрішньому та зовнішньому ринках, зменшення тиску імпорту продукції
Шпикуляк О.Г.	Вважає, що втручання державних інститутів у ринковий процес повинно бути з дотриманням конкурентних принципів економічної взаємодії і потрібно зосередитись на розробці та впровадженні ринкових регуляторних заходів	Дем'яненко М. Я.	Державну підтримку аграрної сфери вбачає в забезпеченні розвитку та стійкості виробництва на пріоритетних напрямках, окупності програм, достатніх рівнів дохідності та досягнення нормативної прибутковості виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств
Урба С.І.	Державне регулювання аграрного сектора економіки - сукупність економічних, організаційно-правових і соціальних заходів політики держави, спрямованих на створення ефективного та стабільного розвитку мульти-функціонального сільського господарства через механізм державної підтримки для гарантування продовольчої безпеки та соціального відродження села	Бородіна О.М.	Вбачає головним критерієм державної допомоги аграрному сектору в створенні умов для досягнення стабільних темпів розвитку сектора шляхом забезпечення відтворювального рівня галузевої прибутковості

Джерело: сформовано авторами на основі опрацювання літературних джерел.

ним залишається дослідження питання підтримки агробізнесу, визначення критеріїв її надання. З огляду на вищеозначене, метою статті є визначення основних напрямів подальшого розвитку державної підтримки підприємства в аграрному секторі України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглядаючи питання удосконалення механізмів державної підтримки підприємства, слід зазначити, що не зважаючи на достатню глибину і всебічний характер досліджень проблем державного регулювання і стимулювання аграрного бізнесу, серед науковців відсутнє єдине бачення змісту категорій "державне регулювання" і "державна підтримка" (табл. 1).

Узагальнюючи наведені підходи, можна стверджувати, що необхідно розмежовувати поняття державного регулювання підприємства в аграрній сфері та підтримки аграрного сектора з боку держави. Хоча ці дві категорії пов'язані, доповнюють одна одну, на нашу дум-

ку, державне регулювання є більш ширшим поняттям, а державна підтримка є одним з шляхів реалізації державного регулювання з метою розвитку, стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та створення умов для ефективного, конкурентоспроможного підприємницького сектора. Комплексна розробка програми державної допомоги розвитку аграрного виробництва повинна створити стимули для ведення господарської та підприємницької діяльності з метою розвитку галузі, удосконалення кон'юнктури ринку, інституційної сфери аграрного комплексу та соціально-економічного розвитку села.

Одним з основних механізмів державного економічного регулювання аграрного сектора є бюджетне фінансування з боку держави, що являє собою розподіл державних асигнувань для розвитку та розв'язання нагальних завдань аграрної сфери [1]. Реалізація цього процесу проходить через низку державних цільових програм. За даними Міністерства фінансів України за для нарощування експортного по-

Таблиця 2. Результати діяльності сільськогосподарських підприємств України

Критерій оцінювання	2010	2011	2012
Валова продукція сільськогосподарського господарства, млн грн.	194886,5	233696,3	223254,8
Фінансовий результат діяльності до оподаткування, млн грн.	17291,8	25565,9	27207,8
Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції, %	21,1	27,0	20,5
Чистий прибуток (збиток), млн грн.	17253,6	25267,0	26960,8
Частка збиткових підприємств, %	30,4	16,5	21,4

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [14].

тенціалу та забезпечення продовольчої стабільності в Законі України "Про Державний бюджет України на 2014 рік" [10] було збільшено розмір видатків на підтримку розвитку аграрного сектора в порівнянні з минулим роком і у 2014 році передбачається фінансування сільського господарства в розмірі 10,3 млрд грн. Передбачено збільшення асигнувань на розвиток тваринництва, для розбудови аграрного ринку, відновлено програму будівництва ринків сільськогосподарської продукції. З метою оновлення технічного оснащення сільськогосподарських підприємств та запровадження інновацій у виробництво передбачено видатки через лізинг у сумі 192 млн грн., у тому числі за рахунок коштів загального фонду державного бюджету 140 млн грн. Збережена пільгова система оподаткування аграріїв, що дасть можливість отримати пільги виробнику на суму 20 млрд грн. [7].

Аграрний сектор економіки України демонструє стабільне зростання. За підсумками 2013 року сільське господарство позитивно вплинуло на динаміку економіки країни. Індекс сільськогосподарського виробництва виріс на 13,4%, у той час як індекс промислового виробництва впав відповідно до підсумків 2012 року [15]. В 2013 році індекс виробництва аграрних підприємств виріс на 20%, а за період січень-травень 2014 року порівняно з січнем — травнем 2013 року виробництво аграрних підприємств зросло на 9%. В той же час приватний сектор,

в якому зайнято близько шести мільйонів населення, забезпечив зростання виробництва в сільському господарстві на 6% у 2013 році, а за січень — травень 2014 року порівняно з січнем — травнем 2013 року цей показник збільшився ще на 1,1%. Можна стверджувати, що в основі розвитку даної галузі є розвиток інституту аграрного підприємництва.

З таблиці 2 видно, що активно збільшуються показники валової продукції сільського господарства та фінансових результатів діяльності. За період 2010—2012 років валова продукція зросла на 14,6%, а фінансовий результат до оподаткування, в свою чергу, збільшився на 57%. Але хоч і фактичний чистий прибуток поступово зростає в досліджуваному періоді, на тлі нестабільності в аграрному секторі та факторів, що негативно впливають на розвиток галузі, рентабельність виробництва знизилась та відповідно формується і негативна картина стосовно кількості збиткових підприємств.

Одним з основних критеріїв оцінки стану сільського господарства та розвитку продовольства є валова продукція сільського господарства (рис. 1). Враховуючи дані Державної служби статистики України, робимо висновок, що виробництво сільськогосподарської продукції має тенденцію до збільшення, хоч і відбуваються певні коливання показника (за період 2005—2012 років валова продукція збільшилась на 43649 млн грн., однак за пері-

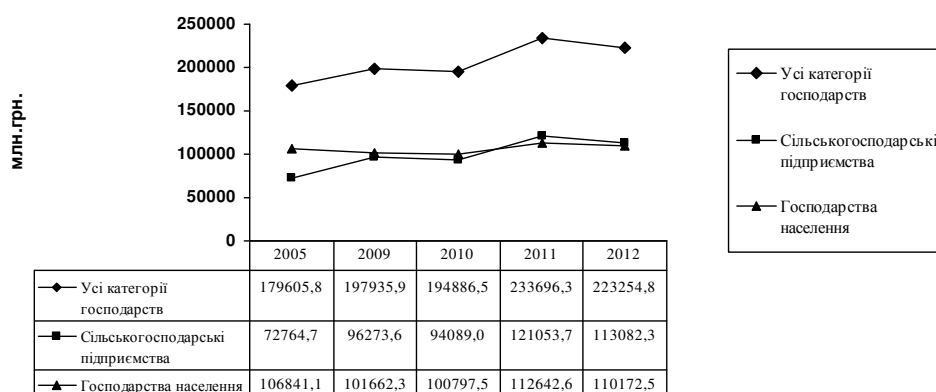

Рис. 1. Валова продукція сільського господарства

Джерело: [14].

Таблиця 3. Суб'єкти підприємницької діяльності в сільському господарстві

Господарюючий суб'єкт	2005	2009	2010	2011	2012
Господарські товариства	7900	7819	7769	7757	8121
Приватні підприємства	4123	4333	4243	4140	4183
Виробничі кооперативи	1521	1001	952	905	856
Фермерські господарства	42447	42101	41726	41488	40732
Державні підприємства	386	345	322	311	294
Підприємства інших форм господарювання	1500	1553	1481	1532	1680
Усього	57877	57152	56493	56133	55866

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [15].

од 2011—2012 років зменшилась на 10441,5 млн грн.). Крива валової продукції відображає нестабільність та неоднозначність сільського господарства та необхідність державної підтримки аграрної сфери.

Розвиток сільськогосподарського сектора, як бачимо, залежить від розвитку господарств населення на рівні з сільськогосподарськими підприємствами. Роль домашніх господарств в аграрному секторі важко однозначно оцінити, адже на тлі домінування у виробництві деяких видів продовольства, вони ускладнюють процес реформ та розвиток великих товаровиробників [2]. Саме особисті селянські господарства та фермерські господарства є основними представниками малого підприємництва на селі. Особисті селянські господарства зосереджені на реалізації надлишків готової продукції. Такі господарства не бажають набувати статусу суб'єктів підприємницької діяльності, адже це звільняє їх від податкового навантаження. У 2012 році налічувалось 4301,8 тис. одиниць особистих селянських господарств та на них припадає 6501 тис. га площі земельних угідь. Однак у порівнянні з 2009 роком їх кількість ОСГ зменшилась на 310,3 тис. одиниць [14]. Однією з причин є відсутність юридичної форми господарювання, що призводить до абсолютної незахищеності господарської діяльності перед ризиками аграрної сфери.

Підприємницький сектор сільського господарства України нараховує п'ять основних форм господарюючих суб'єктів.

Дані таблиці 3 свідчать, що основну частку сільськогосподарського підприємництва складають фермерські господарства, але їх кількість, як і загальна кількість суб'єктів господарювання в аграрному секторі мають тенденцію до зменшення. Фермерські господарства роблять вагомий внесок у забезпеченні роботою місцевого працездатне населення та поповненні місцевого та державного бюджетів. Фермерство забезпечує роботою 59192 найманих працівників та виробляє валової продукції сільського господарства на суму 14111,1 млн грн., що становить 6,3 % загального обсягу сільськогосподарського валу. Однак самотійно фермерським господарствам важко забезпечити власний матеріально-технічний розвиток. У 2012 році за рахунок дотацій з державного бюджету та податку на додану вартість фермерський сектор отримав державної допомоги на суму 934,5 млн грн. [14].

Не зважаючи на наявні позитивні тенденції, виробництво сільськогосподарської продукції ускладнюється відставанням у технологічному сенсі і, як наслідок, низькою якістю продукції, що не може займати гідних позицій ні на вітчизняному, ні на світовому рин-

Таблиця 4. Характеристика основних напрямів державної підтримки агровиробничих підприємств

Напрями підтримки державою підприємств аграрного сектора економіки		
Пряма	Умовно-пряма	Непряма
- надання субсидій сільськогосподарським підприємствам на виробництво та покращення матеріально-технічного оснащення; - субсидування в сфері кредитування аграрних товаровиробників; - надання субсидій на капітальні витрати; - надання субсидій товаровиробнику на компенсацію частини втрат страхування урожаю	- заходи щодо створення умов реструктуризації заборгованості підприємств перед бюджетом всіх рівнів, державними позабюджетними фондами та постачальниками енергетичних та матеріально-технічних ресурсів; - розробка та впровадження податкових програм, націлених на стимулювання товаровиробника, та пільгового податкового режиму; - розвиток наукових досліджень та освітнього потенціалу в аграрній сфері; - реалізації державних програм і загальнонаціональних проектів	- реалізація програм державних закупівель сільськогосподарської продукції; - регулювання зовнішньоекономічних відносин та захист товаровиробника при здійсненні діяльності на зовнішньому ринку в аграрній сфері; - регулювання ринку продовольства за допомогою інтервенцій закупівельного та товарного характеру

Джерело: [1].

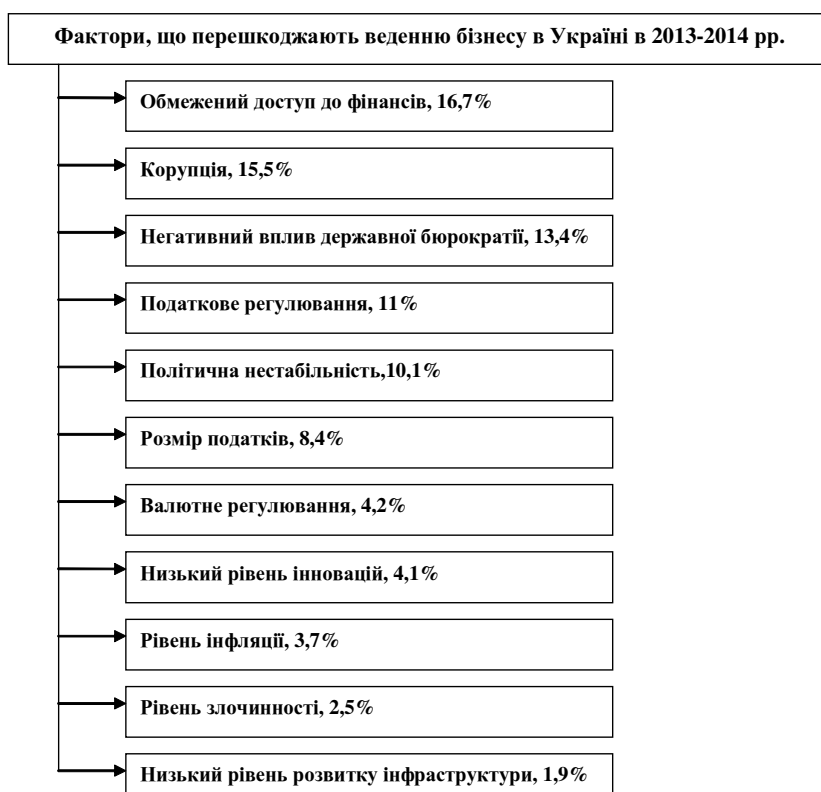

Рис. 2. Проблемні фактори ведення бізнесу в Україні 2013—2014 рр.

Джерело: [6].

ку. Всі ці фактори та відсутність інституційних передумов для ефективних трансформацій потребують удосконалення форм державної підтримки та реалізації державних програм з метою запобігання регресивним процесам в економіці.

Державна допомога розвитку аграрного сектора залежно від джерел фінансування реалізуються як за рахунок бюджету, так і позабюджетної підтримки. Перша передбачає надання бюджетних послуг, розробку та впровадження програм розвитку галузі за рахунок бюджетів всіх рівнів. Позабюджетний вид державної допомоги не передбачає витрачання коштів бюджетів різних рівнів, а є засобами економічної політики, направленої на регулювання цін, тарифів, встановлення пільг, обмежень та реалізація регулювання зовнішньоторговельних відносин. Державна підтримка аграрного сектора може бути регіонального характеру та загального, всеукраїнського характеру, коли заходи підтримки стимулюють розвиток галузі в цілому.

Цільова підтримка розвитку аграрних підприємств з боку держави багатofазова і досить складна. Можна виділити три основні напрями державної підтримки підприємств аграрної сфери: пряма підтримка, що перед-

бачає асигнування з бюджету за програмами допомоги; умовно-пряма підтримка, яка реалізується через заходи, що не пов'язані з аграрною сферою і реалізується через опосередковані механізми впливу; непряма підтримка, що передбачає розвиток підприємств створення стимулів для виробництва (табл. 4).

Державна підтримка реалізується в двох напрямках: підвищення доходної частини підприємств аграрної сфери та матеріально-технічного їх розвитку [1]. З огляду на перший напрям регулюються ціни на ринку сільськогосподарської продукції, підтримується страхування ризиків, компенсуються деякі види витрат, регулюються тарифи, мито, податки та пільги та ін. Другий напрям передбачає субсидування на придбання технічних засобів, підтримку науково-дослідної роботи, підтримку лізингу, субсидування виробничого будівництва, підготовку кваліфікованих кадрів та ін.

Одним з найпоширеніших механізмів регулювання економіки з боку держави є застосування цільових програм, що чітко передбачають цілі, шляхи, методи та очікувані результати від підприємницької діяльності. На сьогодні одним із законопроектів, що регламентують та регулюють підприємницьку діяльність, в тому

числі в аграрній сфері, є Закон України "Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні". Він передбачає удосконалення нормативно-правової бази в сфері підприємницької діяльності, активізацію фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва, формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва; сприяння розвитку інфраструктури розвитку малого підприємництва; впровадження регіональної політики розвитку малого підприємництва. Але дана програма, на думку А. Бутенко [3], має і свої недоліки: нечітко сформульовані цілі програми, невизначеність термінів реалізації програми; відсутність регулярного контролю за виконанням завдань програми; недосконалість механізмів реалізації програми; відсутність взаємодії представників бізнесу, влади та органів місцевого самоврядування; неповний склад необхідних для реалізації дій; недостатнє ресурсне, в тому числі, фінансове забезпечення реалізації програм.

Іншим важливим нормативним документом, що регламентує державну політику в аграрному секторі є Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" [11]. Він передбачає державне регулювання цін на окремі види товарів сільськогосподарського товаровиробника, державне регулювання ринку сільськогосподарського страхування, підтримка виробників сільськогосподарської продукції та регулювання аграрного ринку, захист та контроль прав власників сільськогосподарської продукції на ринку та інші види підтримки.

Звичайно розробка та впровадження конструктивних державних програм розвитку підприємницького сектора сприяє його розвитку та формуванню ефективної інфраструктури. Але в той же час існує багато чинників, що стримують розвиток підприємництва, в тому числі і в аграрній сфері.

Відповідно до звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність за 2013/2014 рік, Україна серед 148 країн посіла 84 місце, отримавши 4,05 бали із семи можливих. Це на 11 позицій нижче, ніж у 2012/2013 році. Якщо розглянути динаміку індексів за період 2008—2013 роки, то показник переживав злети і падіння та врешті став навіть нижчим за 5 років (4,08 бали у 2008—2009 роках). Субіндекс "Розвиток бізнесу" склав за даними звіту лише 3,7 бали. Відповідно до даних звіту ВЕФ було перераховано основні фактори, що негативно впливають на ве-

дення бізнесу та розвиток підприємництва (рис. 2) [6].

Найбільшого впливу сфера бізнесу зазнає з боку бюрократії, корупції, податкової політики, відсутня довіра до політиків, правоохоронних органів та судочинства. І на стримування цих негативних факторів має спрямовуватись державна політика допомоги підприємству.

З метою активізації підприємництва та розвитку експортно-імпортних відносин в аграрній сфері необхідно створити базу та механізм інноваційного розвитку. Серед заходів можна запропонувати, зокрема, створення Державного фонду інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору. Кошти фонду мають формуватись за рахунок добровільних внесків підприємств та з державного бюджету через частину сплачених податків. Розробка відповідної цільової програми дала б можливість підприємствам-вкладникам отримувати пільги при закупівлі продуктів інноваційного розвитку, пріоритетність в тендерних відборах та участі в державних закупівлях чи програмах. У процесі реалізації програми необхідно використовувати зарубіжний досвід та проводити тренінги за участю іноземних фахівців з метою підвищення рівня знань працівників підприємств. Контроль за виконанням завдань програми та використанням коштів варто здійснювати Державній службі з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. В той же час для підприємств чи фермерських господарств, що займаються підвищення якості власної продукції та використовують надбання науки, варто знизити податкові ставки, в тому числі фіксований сільськогосподарський податок (ФСП), що поєднав 12 різних податків і стягується з одиниці земельної площі в процентному вираженні її грошової вартості. Всі ці заходи дадуть змогу аграрній продукції гідно конкурувати на світовому ринку, тим самим розвивати підприємницький сектор та економіку країни в цілому.

Не варто забувати про те, що аграрний сектор є найбільш чутливим та незахищеним сектором економіки, що потребує розвитку агрострахування. В Державній цільовій програмі розвитку українського села до 2015 року були сформульовані основні засади розвитку ринку страхування в аграрній сфері. В свою чергу, в 2012 році Закон України "Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою" представив механізм субсидованого страху-

вання, що передбачає державне відшкодування сільськогосподарському товаровиробнику частки сплаченої ним страхової премії. Вагомий внесок у розвиток агрострахування зробили програми та рекомендації Міжнародної фінансової корпорації (IFC), що своїм проектом "Розвиток страхування в Україні" разом з Міністерством закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади сприяють розвитку нормативно-правового поля в агрострахуванні та стимулюють аграрного підприємця [12]. В Проекті сформульовано необхідність розвитку системи аграрного страхування та доведено важливість державної підтримки ринку страхових послуг в аграрному секторі. Виділено наступні фактори, що підкреслюють необхідність участі держави у розвитку страхування сільськогосподарського виробництва: 1) запобігання різким коливанням доходу сільськогосподарських виробників (міжнародна практика доводить, що державна підтримка підприємства у вигляді компенсації частини страхових платежів є більш ефективною, ніж державна фінансова допомога у вигляді дотацій та грошових компенсацій); 2) страхування стимулює розвиток кредитних відносин; 3) розвиток страхування створює умови для позитивного соціального розвитку в аграрному секторі, адже сільськогосподарський виробник почуває себе більш впевнено, маючи впевненість у компенсації своїх втрат; 4) страхування стимулює освоєння новітньої технічної бази.

На ринку страхових послуг в аграрній сфері в 2012 році відбулись структурні зміни і було створене об'єднання страховиків "Аграрний Страховий Пул" (АСП), ціль якого полягає в координації процесу страхування по програмам державної підтримки в агрострахуванні. АСП координував програму страхування державних форвардних закупівель Аграрного Фонду України та Державної Продовольчо-Закупівельної Корпорації України і забезпечив стабільну реалізацію агрострахування по даним програмам [13]. Таким чином, досвід показав, що запровадження державної програми підтримки страхування сільськогосподарської продукції відкриває нові можливості для розвитку аграрного підприємництва та стимулює економічний та соціальний розвиток села.

ВИСНОВКИ

У висновку можемо зазначити, що в процесі свого розвитку підприємство в аграрному

секторі стикається з великою кількістю проблем, значну роль у вирішенні яких відіграє держава. Вона за допомогою механізмів, інструментів державного регулювання повинна реалізовувати політику підтримки у всіх напрямках розвитку сільського господарства. Пряма та непряма підтримка аграрного сектора повинна бути направлена на підвищення мотивації та стимулу підприємця. Основними напрямками планування та реалізації державних програм розвитку аграрного підприємництва повинні стати:

- створення ефективного механізму фінансової допомоги підприємницькому сектору;

- здійснення активної політики непрямого впливу на сільгоспвиробника з метою його стимулювання;

- розробка програм розвитку інноваційного забезпечення суб'єктів підприємницького сектора аграрної сфери;

- розвиток матеріально-технічного оснащення аграріїв;

- розробка та удосконалення механізмів державної підтримки страхування;

- забезпечення інформативності підприємців про послуги страхового ринку в аграрній сфері та державні гарантії.

Література:

1. Антонов А.В. Напрями удосконалення форм державної підтримки розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / А. В. Антонов // Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток". — Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=440>

2. Бірюк С. Роль держави у фінансовому забезпеченні розвитку аграрного сектора в Україні / С. Бірюк // Ринок цінних паперів України. — 2013. — № 1—2. — С. 33—38.

3. Бутенко А. Сараєва І. Державна підтримка підприємницького сектору України: досвід і проблеми / А. Бутенко, І. Сараєва // Економіка України. — 2012. — № 5 (606). — С. 41—51.

4. Дем'яненко М.Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва / М.Я. Дем'яненко, Ф.В. Іванина // Економіка АПК. — 2008. — № 9. — С. 3—10.

5. Загурський О.М. Інституційне забезпечення державної підтримки аграрного сектору України / О.М. Загурський // Фінанси України. — 2012. — № 8. — С. 122—129.

6. Звіт Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність за

2013/2014 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014>

7. Міністерство фінансів України: Новини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=392378&cat_id=53608

8. Олійник О.В., Калашнікова Т.В. Критерії державної підтримки сільськогосподарських підприємств / О.В. Олійник, Т.В. Калашнікова // Економіка АПК. — 2013. — № 2. — С. 49—53.

9. Павлов Г.Є. Сутність поняття державного регулювання аграрного сектора економіки / Г.Є. Павлов // Економіка та держава. — 2013. — № 6. — С. 17—18.

10. Про державний бюджет України на 2014 рік: Закон України від 16.01.2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/719-18>

11. Про державну підтримку сільського господарства в Україні: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=720%2F95>

12. Проект "Розвиток агрострахування в Україні" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/RegProjects_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/UAIDP_HomeRU

13. Рынок Агροстрахования Украины в 2013 г. Аналитическое исследование Компании "Агроиншуранс Интернешнл" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agroinsurance.com>

14. Сільське господарство України за 2012 рік: Статистичний збірник / [За ред. Н.С. Власенка]. — К.: Державна служба статистики України, 2013. — С. 392.

15. Статистична інформація [Електронний ресурс]. // Державна служба статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Referense:

1. Antonov, A.V. (2009), "Directions of improvement forms of state support for rural development", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], vol. 8, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=440>

2. Biriuk, S. (2013), "The state's role in the financial support of the agricultural sector in Ukraine", *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy*, vol. 1—2, pp. 33—38.

3. Butenko, A. and Saraieva, I. (2012), "State support for the business sector of Ukraine:

experience and problems", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5 (606), pp. 41—51.

4. Demianenko, M.Ia. and Ivanyna, F.V. (2008), "State support as a factor of competitive agricultural production", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 3—10.

5. Zahurskyi, O.M. (2008), "Institutional provision of state support of the agricultural sector of Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol. 8, pp. 122—129.

6. The World Economic Forum (2014), "The Global Competitiveness Report 2013—2014", available at: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014>

7. Ministry of Finance of Ukraine (2014), "More than twice increased spending to support development activities in agriculture", available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=392378&cat_id=53608 (Accessed 29 January 2014).

8. Oliinyk, O.V. and Kalashnikova, T.V. (2013), "Criteria of state support of agricultural enterprises", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 49—53.

9. Pavlov, H.Ie. (2013), "The essence of the concept of state regulation of the agricultural sector". *Ekonomika ta derzhava*, vol. 6, pp. 17—18.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2014" available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/719-18> (Accessed 16 January 2014)

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), Law of Ukraine "On state support of agriculture in Ukraine" available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=720%2F95> (Accessed 24 June 2004).

12. International Finance Corporation (2007), "Project "Development of agricultural insurance in Ukraine", available at: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/RegProjects_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/UAIDP_HomeRU.

13. Agroinsurance International (2014), "Agricultural insurance market in Ukraine in 2013", available at: <http://agroinsurance.com> (Accessed 31 March 2014).

14. State Statistics Service of Ukraine (2013), "Silske gospodarstvo Ukrainy za 2012. Statystychnyj zbirnyk" [Research and innovation activity in Ukraine 2008. Statistical yearbook], *Derzhkomstat*, Kyiv, Ukraine, p. 392.

15. State Statistics Service of Ukraine (2014), "Statystychna informatsiia", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Стаття надійшла до редакції 21.08.2014 р.